

Agterskib på afveje - og hvad det kan føre med sig

Af Musse Beck

Under en gennemgang af justitsprotokollen 1735-1748 for Lustrup Birk, der havde tingsted i Seem, fandt jeg nedenstående sag, som var en udløber af et søforhør afholdt på Vester Herreds Ting i anledning af en stranding i Oksby sogn i november 1735. Vejr-guderne sørgede imidlertid for at skuepladsen ikke kun blev dette sogn, og inden jeg går videre med beretningen, må der ridses en baggrund op og sættes et par kulisser ind på scenen.

Reglerne for, hvordan man forholdt sig ved skibsforlis, strandinger og lignende, stod i Christian den Femtes Danske Lov, 4. bog, 4. kapitel »Om Skibbrud og Vrag«. Kapitlets 1. artikel foreskrev, at hvis et skib med gods forliste på grund af storm eller anden ulykke, skulle dels skibsfolkene være forpligtede til at hjælpe med bjergningen, dels kunne skipperen træffe aftale med hvem han ville om at hjælpe. Når de ikke kunne bjerge mere, måtte de frit sælge hvad der eventuelt kunne være tilbage af gods eller vrag, uden at nogen kunne gøre indsigelse. I 2. artikel bestemte loven, at hvis skipperen og hans besætning ikke selv var i stand til at bjerge, skulle de stedlige myndigheder - kongens amtmænd, borgmester og råd, fogeder og strandfogeder og *alle andre som hos Strandsiden Befalning have*, eller den som havde forstrandsrettigheden på stedet hvor forliset fandt sted, være forpligtet til at redde så meget som muligt for en rimelig bjergeløn, og også at træffe beslutning om bjergelønnens størrelse. 4. artikel gav regler for de tilfælde, hvor der ikke var *levende folk* ved det strande-

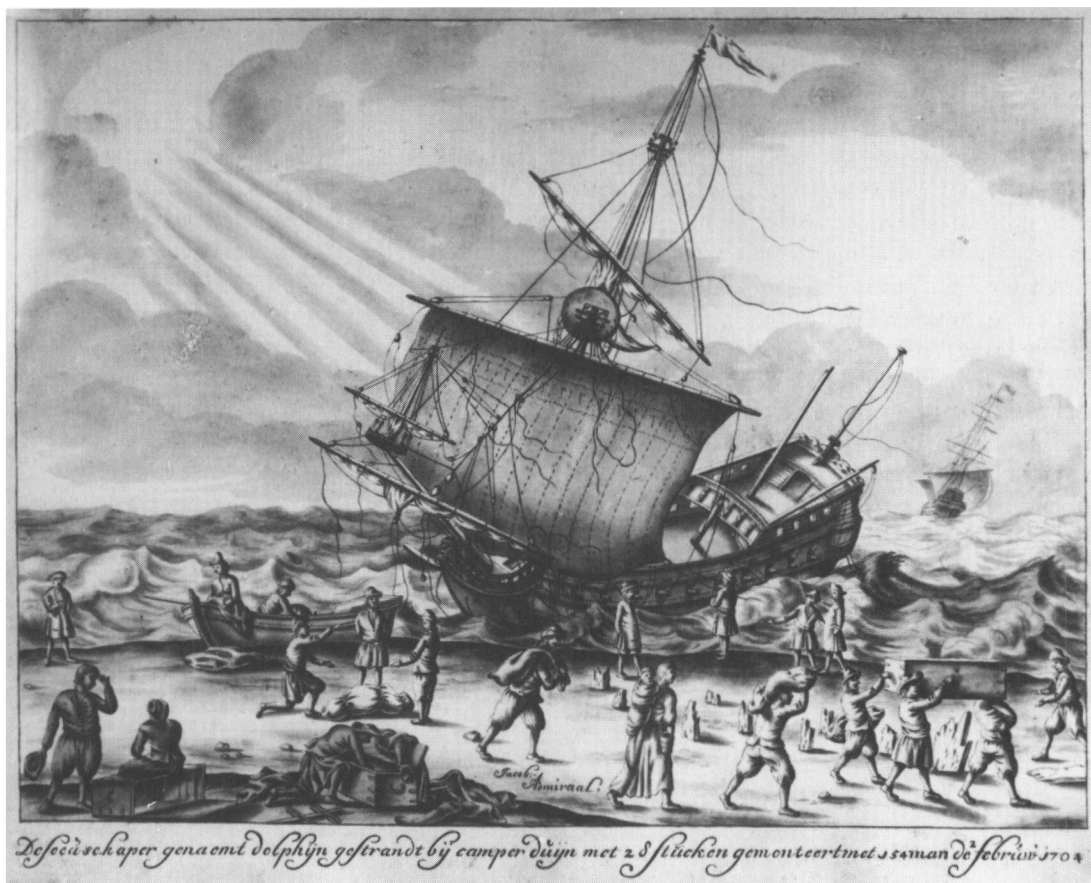
de vrag eller gods. I så fald skulle amtmanden, hvis det var på kongens forstrand, eller den som havde forstrandsrettigheden, være forpligtet til *med flid* at få bjerget så meget som muligt, registrere det nøjagtigt og lægge det i forvaring i år og dag. Hvis ejeren eller hans befuldmægtigede inden periodens udløb mødte med beviser for, at godset tilhørte ham, skulle det udleveres mod erlæggelse af bjergeløn. Men *hvo som utrolig omgaaes med Vrag, straffes derover som for andet uhjemlet Gods*. Hvis ingen meldte sig inden år og dag, tilhørte godset kongen eller den som havde forstrandsrettigheden.

Forstrandsrettigheden var et regale, en kongelig særrettighed, der som regel blev bortforpagtet til private for et vist åremål ad gangen gennem datidens *finansministerium*, Det Kongelige Danske Rentekammerkollegium. Da strandingen fandt sted, var amtsforvalter Rasmus Bondesen på Solvig forpagter af forstrandsrettigheden i Ribe stift med undtagelse af det såkaldte Rømø Nørreland, hvor Anders Ibsen i Vester Vedsted havde forpagtet rettigheden, dog mod afgivelse af en fjerdedel til Rasmus Bondesen. Ibsen havde igen videreforpagtet rettighederne til nogle underforpagtere på Rømø.

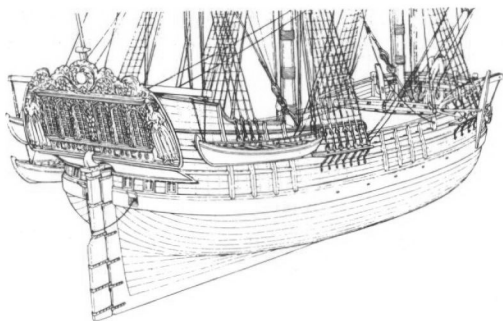
Endelig et par ord om de retskredse der bliver nævnt i det følgende. Vester Herred, på hvis tingsted søforhøret blev afholdt, eftersom Oksby sogn lå i denne retskreds, hed egentlig Vester Horne Herred, men blev i daglig tale blot kaldt Vester Herred. Vesterhavskysten fra

Nymindgab til Grådyb dannede herredets vestgrænse, og Varde var hovedbyen i herredet. Det var et rent kongerigsk område i modsætning til Lustrup Birk og Hvidding Herred, som begge lå i de blandede områder syd for Ribe. Her lå gods som hørte til kongeriget, hvad enten det var kongens ejendom (kron-gods) eller f.eks. tilhørte Ribe Domkirke eller Ribe Hospital, ind i mellem gods der hørte til hertugdømmet Slesvig. Disse kongerigske enklaver gjorde de administrative forhold i

landsdelen utroligt spegede, og gav let anledning til stridigheder af forskellig art. En af årsagerne var at Christian den Femtes Danske Lov i 1683 havde afløst den hidtil gældende lov, Valdemar Sejrs Jyske Lov fra 1241, men vel at mærke kun i kongeriget og de kongerigske enklaver; i Sønderjylland fortsatte man med at anvende Jyske Lov. Det var ikke noget særsyn at der i et enkelt sogn fandtes både kongerigske og slesvigske undersåtter. Hvad angår Lustrup Birk, som var kongerigsk og lå under Ri-

Billedet viser det hollandske kaperskib Dolphijn, strandet ved Kamperduin i Holland den 2. februar 1704. Tegning af Jacob Admiraal, Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

Denne tegning fra Björn Landströms bog *Skibet* (Gylden-
dal 1961) viser et hollandsk »bootschip« fra 1700-årene,
hvis skrog mindede om galiotens. Det blev bl.a. brugt til
hvalfangst. *Salvator Mundi*s agterspejl har muligvis ikke
været helt så rigt udstyret som dette. Læg mærke til at ro-
ret på dette »bootschip« også er ført under agterkahytten,
som det efter skipperens beskrivelse var på *Salvator Mun-
di*.

berhus amt, og Hvidding Herred, som var sles-
vigsk og lå under Haderslevhus amt, så var en
del af de kongerigske indbyggere i Hvidding
Herred tingpligtige (som det hed) til Lustrup
Birk, mens omvendt de slesvigske indbyggere i
dette birk var tingpligtige til Hvidding Her-
red. Indbyggerne på Rømø Nørreland (de sles-
vigske - for der fandtes også kongerigsk ejen-
dom her) var ligeledes tingpligtige til Hvid-
ding Herred, mens det kongerigske Rømø
Sønderland hørte under Ballum Birk. Når for-
strandsrettigheden til Rømø Nørreland var
særskilt bortforpagtet hænger det muligvis
sammen med, at sager vedrørende forstrands-
rettigheden hér skulle behandles ved Hvid-
ding Herreds Ting. Beboerne på Mandø, som
var krongods - kongelig ejendom - indtil 1741,
var tingpligtige til Lustrup Birk.

Den 9. november 1735 hen i mod aften
strandede skibet *Salvator Mundi* af Göteborg,
ført af skipper Anders Bjørck, på Ulven ved
Horns Rev. Dets ladning bestod af ca. 7.000
fyrre- og granbrædder samt noget tjære i ordi-

nære små svenske tønders. Skipperen og hans
ti mand store besætning reddede sig i største
nød og livsfare i land i skibsbåden, efter at ski-
bet var brækket over.

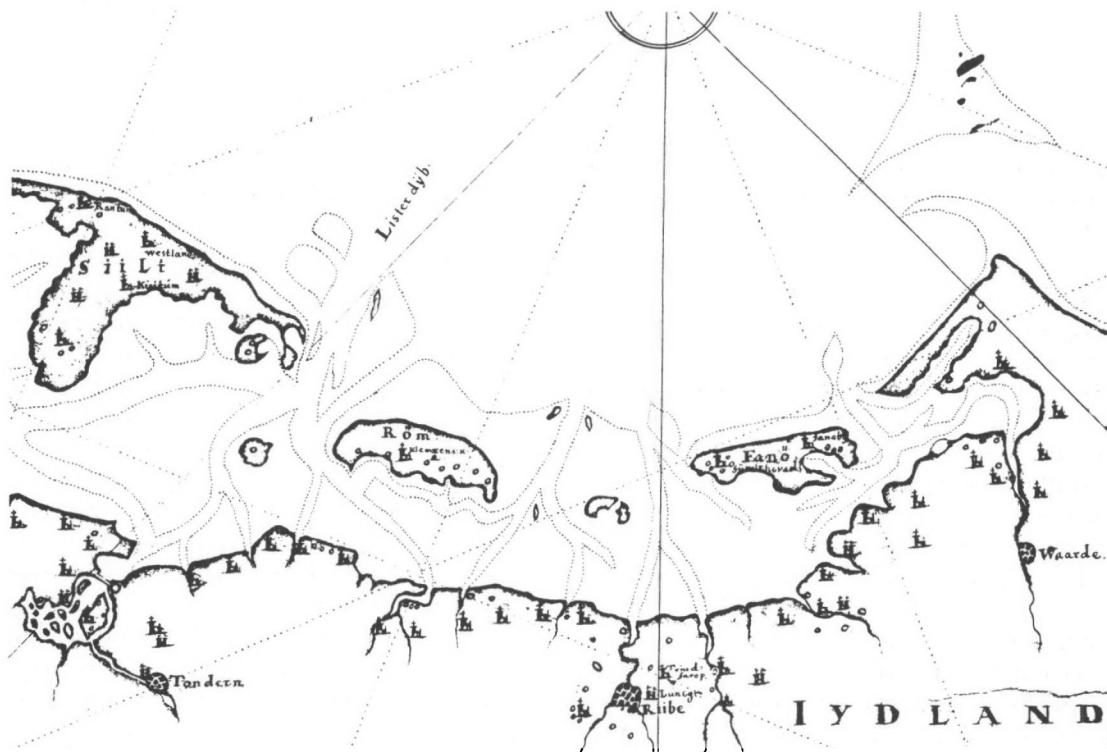
Det eneste der ellers kom i land på selve
strandingsstedet var et lille stykke af skibets
forbov, 2 kappede ankertøve og et anker, og af
ladningen kun 10-11 tylvter. Agterskibet og
resten af ladningen blev af en nordvesten-
storm drevet videre sydpå og endte omsider
ved Mandø. Det er ikke helt klart, præcis hvor
agterskibet strandede; der tales under vidne-
afhøringen ved Lustrup Birketing om, at dét
og 22-23 tylvter brædder samt 6 tønders tjære
strandede for Mandø Land og den imellem
Mandø og Rømø liggende såkaldte Korresand.
En mindre del af brædderne drev videre til
nordenden af Rømø.

Så vidt det kan ses må søforhøret være ble-
vet påbegyndt ved Vester Herreds Ting den
14. november 1735; det var i hvert fald dén dag
amtsforvalter Rasmus Bondesen i overværelse
af retten og toldereren afkøbte skipperen den
del af vraget og ladningen, der var drevet i
land i Oksby sogn. Dagen efter udstedte skip-
per Bjørck en fuldmagt til ridefogeden Hans
Fogh på Endrupholm. Da det ikke var ham
muligt selv at blive og søge efter agterskibet og
resten af ladningen, efterlod han i stedet sin
højbådsmand Svend Pedersen og kokken
Niels Eriksen, så de kunne hjælpe Hans Fogh
med at finde og identificere vraggodset. Fogh
fik bemyndigelse til at sælge dette bedst mul-
igt til skipperens og rederens fordel og afreg-
ne til skipperens faktor i Amsterdam.

For at ingen skulle være i tvivl om hvordan
agerskibet så ud, gav skipperen i sin fuldmagt
en grundig beskrivelse af det, men ved fore-
spørgsel til Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg
fik jeg at vide, at den alligevel ikke er så udfør-
lig at man der ud fra kan bestemme skibsty-
pen. Agterskibet var *med plat spejl blå maling*,

og malede gardiner over vinduerne, item et Salvator billede udhugget af træ, nedenfor var et bræt hvorpå også var udhugget navn af Salvator; galleriet med portene på siderne var med gul farve overstrøget, men vinduerne på galleriet var sorte ruder og røde lister i stedet for blyet. Ellers var gangene på siderne af skibet gul og blå; hvad kahytten angår så var den brun forved (eller farvet? Justitsprotokollen er desværre i en meget dårlig forfatning og svær

at læse), men under dækket blå med nogle skildrede fugle og 4 stk. vinduer, og køjen på begge sider med skab og andet som hører til indretning; i kahytten var også dobbelte døre og et tykt skot ved dørene, som gik på styrepligten, og roret gik under kahytten; halvdækket som uden for kahytten var en fod højere end styrepligten, dækket på bemeldte halvdæk var af egeplanker med en luge og gangspil, på siden var lister eller »recker«..... Med

I 1695 foretog søkortdirektør Jens Sørensen en opmålingsrejse gennem Jylland, Slesvig-Holsten, Hamburg og vesterhavshøjerne med sin »milevogn«. Den var sådan indrettet at det ene af hjulene var forbundet med en klokke, der ringede hver gang hjulet havde drejet en omgang. Da han kendte hjulets omkreds, kunne han på selve rejsen nøjes med at tælle og notere antallet af klokkeslag for de strækninger, han gennemkørte. Bagefter foretog han sine udregninger og udarbejdede kortene derefter. Det kort, som ovenstående er et udsnit af, er lavet ca. 1710 og findes i Kort- og Matrikelstyrelsen, Søkortarkivet. De to små unavngivne øer der ligger tæt ved hinanden mellem Fanø og Rømø, er Mandø som den så ud den gang. Den lille klat yderst mod vest i det stiplede område omkring Mandø må være Korresand. Den var den gang - som nu - en højliggende sandvade sydvest for Mandø. Den krumme tap der rager ned fra Blåvandshuk må være Ulven eller Ulvsandet, som de kaldte det i 1735. Uden for denne grund ligger Horns Rev. (vest opad)

agterskibet fulgte masterne med stænger, sejl, vanter og *stab*, dog var masterne kappet noget ovenfor dækket. I halvdækket lå et ankertov, kabel, pertline, jageline og andet småt tovværk samt et fokkesejl. I kahytten var der foruden 2 bådsejl en del provision, skipperens og styrmandens kister samt køje- og gangklæder, og i skipperens kiste desuden en pung med penge, ca. 10 daler i kobberplader m.m.

For lokalkendte folk var det sikkert ikke særlig vanskeligt nogenlunde at beregne den retning, agterskibet og resten af ladningen havde taget på den videre færd sydpå fra Ulven, og Hans Fogh og søfolkene var da også på Rømø og Mandø allerede mens bjergningen af vraggodset stod på. På Mandø var der ingen problemer, her bjergede beboerne på livet løs; bjergelønnen bestod efter alt at dømme i en tredjedel af agterskibets værdi og en lidt højere takst for brædderne. Men på Rømø Nørreland var situationen en anden: underforpagterne var ikke uden videre til sinds at anerkende, at alt det dejlige træ nu også stammede fra Salvator Mundi. Man kunne godt tænke sig at de kunne tjene mere ved at sælge vraggodset som *herreløst* efter udløbet af år og dag, som lovens 4. artikel bestemte, end hvis de skulle nøjes med bjergelønnen. Da der gik næsten fire måneder før der igen blev afholdt retsmøde i sagen, skyldes det måske at Hans Fogh i mellemtiden forsøgte at tale d'herrer underforpagtere til fornuft, men det kan også hænge sammen med at øerne - og måske især Mandø - om vinteren kunne være afskåret fra omverdenen i kortere eller længere perioder. I den sidste ende var der dog ikke andet at gøre for Hans Fogh end at gå rettens vej, hvis han ville skaffe skipper og reder deres ret, og han antog prokuratøren Niels Foersom i Ribe til at tage sig af den side af sagen. Først og fremmest gjaldt det nu for Foersom om at bevise at brædderne på Rømø Nørreland kun kunne

være fra Salvator Mundi's ladning, og føre vidner som kunne underbygge denne påstand. Han fik derfor arrangeret to retsmøder, det ene på Vester Herreds Ting den 6. april 1736 og det andet på Lustrup Birketing den 24. april. På det første skulle de to svenske søfolk afgive deres forklaring, og på det andet skulle der afhøres vidner fra Mandø. Til begge retsmøderne indkaldte Foersom hovedstrandforpagterne Rasmus Bondesen og Anders Ibsen, samt de af Ibsens underforpagtere på Rømø, som han mente at kende navnene på, nemlig Søren Ambders (søn af Rømøs sognepræst), Peder Holm og Laurs Michelsen. Der var ikke tale om - endnu - at nogen af dem var sagsøgt i sagen; de skulle blot påhøre vidneforklaringerne og varetage deres egne interesser i denne sammenhæng.

Ingen af disse indkaldte personer mødte den 6. april på Vester Herreds Ting, men Rasmus Bondesen havde sendt en skrivelse til herredsfogeden Christen Hjørning (som også var byfoged i Varde). Bondesen skrev heri bl.a. at han ikke på noget tidspunkt havde bestridt ejendomsretten til skibet eller dets ladning, tværtimod havde han jo anerkendt den ved at afkøbe skipperen det vraggods, der var drevet i land ved Oksby; ejheller ville han bestride ejendomsretten til det øvrige vraggods der drev ind på *hans* forstrand, hverken på Mandø, Sønderland Rømø eller hans fjerdedel af Nørreland Rømø. Han agtede heller ikke at indlade sig i nogen retssager med ejerne om retten til vraggodset og frabad sig derfor på den høfligste måde at blive belemret med flere stævninger. Herefter afgav de to svenske søfolk tillige med to mænd fra Hjerting under ed forklaring om, hvor agterskibet og resten af ladningen var havnet.

Som man kunne vente mødte Rasmus Bondesen ikke på Lustrup Birketing den 24. april; Anders Ibsen gjorde heller ikke, men fra Rø-

mø var kommet Søren Ambders. Efter sædvanen blev efter begæring af retten trede gange lydeligen påråbt om nogen af de indstævnedes var til stede. Straks fremtrådte Søren Ambders og tog ordet. Det er i dette tilfælde ikke kun justitsprotokollens dårlige forfatning der gør hans indlæg svært at læse; han har fået datidens omstændelige kancellistil galt i halsen med det resultat, at hans indlæg var både svulstigt og usammenhængende. Og man får en mistanke om at birkeskriveren har haft sin private morskab af at nedskrive det hele så ordret som muligt. - For at vise *denne ærede ret* at vidneafhøringerne vedrørende Salvator Mundis ladning aldeles ikke vedkom de indkaldte fra Rømø, fremlagde han en *attest* underskrevet af de to svenske søfolk som *na siden igen har været på Rømø og i 2 uvildige mænds overværelse frivillig har udstedt, da de på Nørland Rømø anstrandede deller dem blev forevist.* Han ønskede også at protestere mod hvad der kunne være blevet sagt af mindre pæne ting om dem fra Rømø på Vester Herreds Ting, hvor de jo ikke var mødt op, eller som han selv udtrykte det: *som af vores fuldmagts forsømmelse er udebleven.* Begrundelsen for hans protester var, at så længe skipperen eller styrmanden, der burde vide bedst besked med ladningen, ikke havde vedkendt sig de brædder der var strandet på Rømø, var det ikke bevist at de *virkelig, sandfærdig og utvivltagtig eller uimodsigelig* stammede fra Salvator Mundis ladning. - I denne sammenhæng var de to svenske søfolk altså ikke gode nok! - Og endelig opfordrede han Foersom til, hvis han ville anlægge sag mod dem på Rømø, at gøre det ved den retskreds hvor sager om Rømø Nørrelands forstrandsrettigheder hørte hjemme, nemlig Hvidding Herreds Ting.

Søren Ambders' noget brovtende optræden gjorde ham til et let offer for Foersom, der herefter med en vis gumpetung ironi tog ham un-

der behandling. Først ville han nu gerne vide om Søren Ambders tog til genmæle for flere end sig selv, og for hvem da? Ambders svarede at han tog til genmæle for sig selv og de andre interesserede på Nørland Rømø, og gentog at han ikke kunne acceptere at være part i nogen retssag her ved Lustrup Birketing. Foersom spurgte derefter om navnene på disse interesserede, for at han kunne vide hvem han havde at gøre med. Dem ville Ambders nødigt ud med, skønt Foersom pressede ham, og han måtte have en formaning fra birkedommeren før han kom med dem: det var Peder Holm på Sønderland Rømø og Christen Pedersen og Peder Pedersen på Nørland Rømø. Dernæst spurgte Foersom om ikke det var Anders Ibsen med tre fjerdedele og Rasmus Bondesen med én fjerdedel, der havde forpagtningskontrakt med Rentekammeret om strandrettigheden på Rømø Nørreland. Jo, det måtte Ambders indrømme. Og om Ambders og hans interessenter havde indgået nogen kontrakt med Rentekammeret? Nej, det havde de ikke.

Så kørte Foersom kanonerne i stilling mod Ambders og forklarede ham, at hans vidtløftige indlæg ikke havde nogen betydning for sagsøgernes ret, eftersom Hans Fogh ikke kunne anse andre for at være parter i sagen, end de der havde kontrakt med Rentekammeret om kongens forstrandsrettigheder. Og da Ambders jo ikke var kongelig forpagter, så kunne han heller ikke optræde som part i sagen, men *skal det være om bjergelønnen mons. Ambders vil procedere, så vil man derom vente hans udførlige erklæring.* Og for at gøre det helt klart ville han da gerne fortælle Ambders hvorfor han var indkaldt: Det var for at han kunne varetage sine interesser under vidneforklaringerne, hvis sagsøgeren senere skulle se sig nødsaget til at indstævne Ambders og *consorter* for ulovlig vægring eller ulovlig omgang. Så længe Ambders ikke var indstævnet i

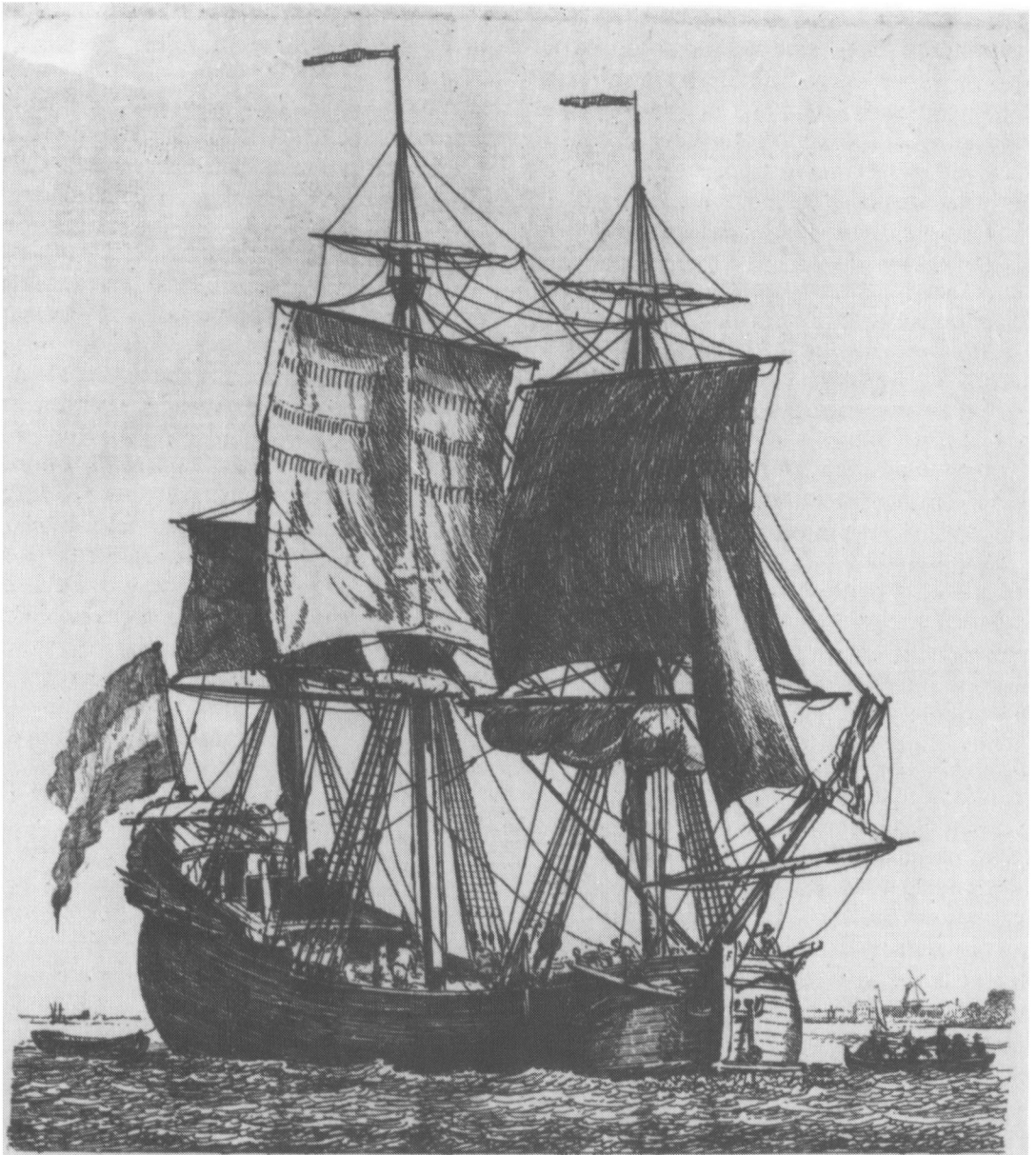
Dette kort er et udsnit af Geodætisk Instituts færdselskort for Danmark, målestok 1:200.000. Jens Sørensens kort virker forbausende nøjagtigt, når man sammenligner de to kort, men Mandø har forandret sig betydeligt siden da, idet de to øer i de forløbne århundreder er vokset sammen til én. (Geodætisk Instituts kort 1:200.000, 1987, GI copyright. Gengivet med instituttets tilladelse (A 403/85)).

sagen havde han *forgæves bemøjet sig med sin tilførsel til protokollen, helst han synes at vil gøre noget og ved ej selv hvad*. Efter at have fremlagt skipperens fuldmagt og Rasmus Bondesens brev for retten vendte Foersom tilbage til Ambders og den attest han havde fremlagt. Han henstillede til dommeren ikke at lade den indgå i sagen af to grunde: For det første fordi Ambders ikke kunne gå ind i sagen som part, og sagsøgeren derfor ikke behøvede at høre på hvad han havde at sige. Hvis Ambders havde noget at sige måtte han følge lovens forskrifter og anlægge *kontra-sag*. For det andet var attesten jo underskrevet af de samme to søfolk, som ved Vester Herreds Ting, i lighed med de to mænd fra Hjerting, under ed havde forklaret noget helt andet end det, der stod i attesten, uden at Ambders var mødt dér og havde protesteret mod forklaringen. Birke-dommeren var enig med Foersom og afviste attesten.

Efter således på det nærmeste at have jævnet Ambders med jorden kunne Foersom gå over til det, der var formålet med retsmødet, nemlig afhøringen af fire vidner fra Mandø. Der står ganske vist i protokollen at vidnerne var *strandfogederne* Hans Simonsen, Knud Nielsen, Laurids Pedersen og Jens Mathisen, men der er nu nok tale om en misforståelse. Knud Nielsen var landfoged, og de tre andre har formentlig været *strandmænd*, nogle mænd der hvert år blev udpeget af mandøboerne til at påse, at det gik korrekt til med behandlingen af strandet gods. Vidnerne blev først alle taget i ed, og derefter blev de tre sidste udvist fra retten, mens Hans Simonsen afgav sine svar på de spørgsmål Foersom stillede til ham. Da de øvrige tre derefter blev kaldt ind, og deres forklaring - bortset fra Jens Mathisens afvigende svar til et par mindre væsentlige spørgsmål - ellers i ét og alt stemte over ens med Hans Simonsens fremstilling, er

det derfor hans forklaring der ligger til grund for det følgende.

Hans Simonsen forklarede at han godt vidste, at Salvator Mundi var strandet ved Horns Rev, men ikke hvilken dag. Agterenden af skibet, som rummede 3-4 tylvter brædder, *opkom til det såkaldte Mandø fodstrand* (dette udtryk synes at dække stranden eller sandet nærmest øen), mens den øvrige ladning af brædder tilige med tjæren blev bjerget på Korresand. Der blev også bjerget nogle svenske breve og 2 skipperkjørtler, en blå og en grå, og en sort camisol, desuden en kiste uden låg som søfolken sagde var skipperens, samt en mindre kiste. Derpå blev Hans Simonsen spurgt om ikke vind og strøm løb sådan, at der også kunne bjerges af ladningen på Rønmøs forstrand. Her til svarede Hans Simonsen, at da vraget kom til Mandø var brædderne også for største delen på Korresand og Rønmøs forstrand, *de andre kan være kommen nogle dage efter eller i de dage, Mandø beboere bjergede*. Videre spurgte Foersom om ikke Horns Rev eller Ulvsandet lå ca. nordvest for Mandø, hvortil svaret var: *Efter hans tykke nordvest til nær og nok så nordelig*. Og hvor langt mente vidnet at der var dels mellem Mandø og Korresand, dels mellem Korresand og Nørland Rønmøs *udsande og forstrand*? Fra Mandø og til den yderste sydvestlige ende af Korresand var der efter mandøboernes skøn *en fuldkommen mil*, og fra sydvestenden af Korresand til Bollert Hjørne på Rønmø ca. halvanden kvartmil. Hans Simonsen havde ikke set om og hvad de bjergede på Rønmø, for da mandøboerne bjergede på Korresand, som var det sidste, var brædderne allerede grundsat eller i land, idet de brædder mandøboerne bjergede lå 2-3 dage på Korresand før de fik tid at bjerge dem op på land. Foersom spurgte dernæst om ikke Hans Fogh fra Endrupholm var kommet til Mandø sammen med de to svenske søfolk i de dage, de

E een Kat of houthuulder zyn Anker oprindende. 10

bjergede, og på skipperens vegne havde vedkendt sig alt hvad der var bjerget på Mandø og Korresand fra Salvator Mundi - og om de ikke kom dertil fra Rømø, hvor de ligeledes havde gjort krav på vraggodset? Det første svarede Hans Simonsen ja til, men *han vidste intet af deres forretning på Rømø, andet end hvad andre havde sagt*. Blev ikke alt hvad der var bjerget på Mandø og Korresand overleveret til Hans Fogh på ejerens vegne mod en tredjedel til bjergeløn? Jo, dog fik mandøboerne så vidt Hans Simonsen huskede 5 rigsdaler 5 skilling danske for brædderne. Hans Simonsen havde ikke siden været på Rømø, og han vidste heller ikke af, at der skulle være strandet andre skibe i omegnen hverken i november 1735 eller senere, som kunne have givet anledning til bjergning af strandingsgods.

Så spurgte Søren Ambders vidnet, om han havde set at Salvator Mundi strandede ved Horns Rev, eller han blot havde hørt det af skibsfolkene. Det havde Hans Simonsen selvfølgelig ikke, men for det første havde skibsfolkene, Hans Fogh og Jens Rahr fra Ribe sagt det, og for det andet havde Salvator Mundi-figuren opholdt sig nogle dage i hans hus på Mandø. Ambders ville også vide om Hans Simonsen vidste med sikkerhed, at brædderne på Rømø stammede fra Salvator Mundi - hvad han naturligvis ikke kunne sige. Men det måtte jo give Foersom anledning til endnu et par spørgsmål: For det første om Hans Simonsen kunne bevidne at brædderne på Rømø ikke var fra Salvator Mundis ladning? Det svarede han nej til. Og Foersom fortsatte: *Om vidnet*

da ikke gør sig den tanke, at de deller som er bjerget ved Mandø og Rømø må være fra én ladning og ét skib? Hertil svarede Hans Simonsen, at eftersom de brædder der var strandet på Korresand skulle tilhøre Salvator Mundis ejere, så *tænkte vidnet i sit hjerte, at de som er strandet på Rømø også skulle gøre det samme*. Nu ville Ambders høre om Hans Simonsen også med god samvittighed kunne vide for vist og sandt, at de brædder som ikke befandt sig i selve skibsvraget, men lå på Korresand, var fra Salvator Mundi. Hans Simonsen henviste til hvad han allerede havde forklaret.

Foersom sluttede retsmødet med i sirlige og omstændelige vendinger at beklage, at folk som var blevet hjemsogt af *slig en bedrøvelig genvordighed og skæbne* oven i købet skulle belastes med udgifter til helt unødvendige retssager, fordi der var nogle mennesker som ikke ville rette sig efter love og forordninger, eller vise de skadelidte den medlidenhed eller yde dem den hjælp, som de i følge *lovgiveren og anden kristen øvrighed* burde have.

Kilde:

Landsarkivet for Nørrejylland, B 85 C 3 Lustrup Birks justitsprotokol 1735-1748.

Musse Beck, kontoruddannet efterløner, født på Mandø 1925, Tøndergade 95, 8000 Århus C. Jeg har i mange år samlet materiale til Mandøs historie specielt i 1700-årene; bogen skal skrives nu da jeg har fået tid til det.

En såkaldt kat fra 1700-årene, hollandsk stik af ukendt, foto på Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg. - Vi ved som nævnt ikke noget om, hvilken skibstype Salvator Mundi var, men stikket kan dog give et indtryk af hvordan den tids sejskibe så ud og måske også af, hvor små de egentlig var. (Original på Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg).